

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פרשת בשלח

יג' שבט תשע"ט

הפטרה: ותשר דבורה. אשכ: ודבורה אישה נביאה

יציאת השבת ר"ת 18:02

ברכת הלכנה עד ליל שני 5:14 לפנות בוקר

טו' בשבט ביום שני

גיליון 515

יציאת השבת:

17:40

ירושלים: 17:40

כניסת השבת:

16:28

ירושלים: 16:25

פרשת המן כסגולה לפרנסה הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

ישנה סגולה לפרנסה טובה, ידועה ליודעי ח"ן, אשר התפרסמה בשנים האחרונות בקרב העם והיא לומר את פרשת המן ביום שלישי בשבוע בו קוראים פרשת בשלח, שנים מקרא ואחד תרגום. בודאי יש כוח סגולי בעצם האמירה, אך המעייין בפרשה זו ימצא שהיא מקפלת בתוכה את יסוד ההבנה מהי פרנסה טובה.

אדם חושב שפרנסה טובה היא דווקא אם הוא מרוויח רווח עצום וכד', אך זה אינו נכון. בפרשת המן אנו מגלים מושגים חדשים כמו: איש לפי אכלו, שפירושו שכל אחד קיבל לפי צורכו. המן לימד את בני ישראל לבקש את הצריך להם בלבד, הנותר היה מיותר!

וכן פירש רש"י (טו, יז): המרבה והממעיט - יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט וכשבאו לביתם ומדדו בעומר איש איש מה שלקטו ומצאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו, והממעיט ללקוט לא מצא חסר מעומר לגולגולת. וזהו נס גדול שנעשה בו: ובדרך זו פירש בעל הכלי יקר (טו, יח): "ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר. בעקידה כתב, שזה מופת על שכל מזונותיו של אדם קצובים לו לכדי חייו, וכשיצא האדם מן העולם המרבה בנכסים לא העדיף כי לא במותו יקח הכל, והממעיט בנכסים לא החסיר כי ה' נותן לכל בשר די מחסורו..."

לפי דברי הכלי יקר הנחת צנצנת המן למשמרת היתה, "להודיע שלא נתנו עדות הלוחות כי אם לאוכלי המן". אין הכוונה שהתורה נתנה רק לאנשי דור המדבר, אלא לכל מי שינהג כמו אוכלי המן, שיהא עמל לצורך מחיית ביתו בלבד, ואת יתר עתותיו יקדיש ללימוד התורה. בודאי נכונים הדברים גם לימנו, רק צריך שהאדם יאמץ בכל לבו שכן הוא וינצל את עתותיו לתורה ומצוות, אז יראה עין בעין את נסי ה', הוון את כל בריותיו בחן, בחסד וברחמים.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

סדר טו' בשבט

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, ברחילו ורחימו, ורחימו ורחילו, ליחדא שם יי"ד ק"י בנא"ו ק"י ביחדא שלים (י-ה-ו-ה) בשם כל ישראל. הנה אנהנו באים לקים מנהג ישראל עם קדושים, לברך על הפרות וללמוד עליהם ביום הזה, כמו שתקנו לנו רבותינו וזכרונם לברכה, עם כל המצות הקלות בה, לתקן את שרשה במקום עליון. לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו. ויעלה לפניו ותברך באלו פנו בכל הפגנות הראויות לבנו במצנה זו. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו פוננה עלינו. ומעשה ידינו פוננה:

על מיני מאפה מברך:

ברוך אתה יידי א-להינו מלך העולם בורא מיני מזונות.

חיטה: חמשה דברים חביבין בחלה, החטים והשעורים והפסמין ושבלת שועל ושיפון, הרי אלו חביבין בחלה, ומצטרפין זה עם זה, ואסורין בחדש מלפני הפסח, ומלקצור מלפני העמר. ואם השרישו קדם לעמר, העמר מתירן. ואם לאו, אסורין עד שיבוא העמר הבא:

יין: יקח כוס יין או מיץ ענבים ויאמר: אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו: כבש ביין לבשו ובדם ענבים סותה. חלילי עינים מין, ולבן שנים מחלב: (בראשית מט, י"א-י"ב). לפבתי אחתי כלה לפבתי באחת מעינה באחד ענק מצורנה: מה יפו דדיך אחתי כלה מה טבו דדיך מין וריח שמנה מכל בשמים: (מלוקט משיר השירים). ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד: (תהילים קד).

יברך בורא פרי הגפן: ויכוון לפטור כל שאר משקין.

סברי מרגן ועונים - לחיים

ברוך אתה יידי א-להינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

על פרי העץ מברך:

ואם יש לפניו משבעת המינים יקדים לברך על הפרי הקרוב יותר בפסוק ל"ארץ".

ברוך אתה יידי א-להינו מלך העולם בורא פרי העץ:

ואם יש לו פרי חדש יברך גם ברכת שהחינו:

ברוך אתה יידי א-להינו מלך העולם, שהחינו וקיימנו

והגיענו לזמן הזה:

זיתים: המדל בזיתים, בית שמאי אומרים, וגם. ובית הלל אומרים, ישרש. ומודים במחליק עד שיגום. איזה הוא המדל, אחד או שנים. המחליק, שלשה, זה בצד זה. במה דברים אומרים, מתוך שלו. אבל מתוך של חבירו, אף המחליק, ישרש: (משנה שביעית ד, ד).

תמרים: ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום. הדבלה, והתמרים, והחרובים, הארז, והכמוז. הארז שבהוצה לארץ, כל המשתמש במנו פטור: (משנה דמאי ב, א).

הרואה תמרים בחלום - תמו עונותיו שנאמר "תם עונך בת ציון" (ברכות נז) מה תמרה זו אין בה פסולת אלא תמרים לאכילה לולבין להליל חרות לסיכוך וכו'... כך הם ישראל אין בהם פסולת אלא מהם בעלי מקרא, מהם בעלי משנה, מהם בעלי אגדה, מהם בעלי מצות, מהם בעלי צדקות.

ענבים: המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל, מתר להביא זרע אל תחת המותר. ואם הלך החדש, יחזירנו. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לכפר עויו, והראהו גפן מדלה על מקצת תאנה. אמר לו, מה אני להביא זרע אל תחת המותר. אמר לו, מתר. והעלהו משם לבית המגניה, והראהו גפן שהיא מדלה על מקצת הקורה וסדן של שקמה, ובו קורות הרבה. אמר לו, תחת הקורה זו אסור, והשאר מתר:

תאנים: מאימתי אוכלין פרות האילן בשביעית, הפגים, משני ירחו, אוכל בהם פתו בשדה. בחלו, כונס לתוך ביתו. וכן פיצא בהם בשאר שני שבוע חוב בפעילות: (משנה שביעית ד, ז).
הרואה תאנה בחלום - תורתו משתמרת בקרבו שנאמר "נוצר תאנה יאכל פריה" (ברכות דף נז).
למה נמשלה תורה כתאנה? שרוב האילנות היות הגפן התמורה נלקטים כאחת והתאנה נלקטת מעט מעט, כך התורה היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשותים. עליו נאמר "נוצר תאנה יאכל פריה" מהו יאכל פריה? פרי של תורה.

רימונים: קלפי רמון והגין שלו, קלפי אגוזים והגלעין, יש להם שביעית ולדמיהן שביעית, הצבע, צובע לעצמו, ולא יצבע בשקר, שאין עושים סחורה בפרות שביעית: (משנה שביעית ז).
הרואה רימונים בחלום - אם תלמיד חכם הוא יצפה לתורה שנאמר "אשקך מיין הרקח מעסים רמני". ואם עם הארץ הוא יצפה למצוות שנאמר "כפלה הרמון רקתך" מאי רקתך? אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון. (ברכות נז).

אתרוג: אתרוג שזה לאילן בשלשה דרכים, ולירק בדרך אחד. שזה לאילן בערלה ובכרעי, ובשביעית. ולירק בדרך אחד, שבשעת לקיטתו עשורו, דברי רבן גמליאל. רבי אליעזר אומר, שזה לאילן בכל דבר: (משנה בכורים ב). ונוהגים להתפלל שיזמן לו הקב"ה אתרוג נאה לסוכות.

על פרי האדמה מברך: ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה.
פיצד מברכין על הפרות. על פרות האילן אומר, בורא פרי העץ, חוץ מן היין, שעל היין אומר בורא פרי הגפן. ועל פרות הארץ אומר בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות אומר בורא פרי האדמה. רבי יהודה אומר, בורא מיני דשאים: (משנה ברכות ו, א).

ברכה אחרונה מעין שלוש

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, על:

אם אכל מזונות יאמר - המחתה ועל הפלפלה: אם שתה יין יאמר - הגפן ועל פרי הגפן: אם אכל פירות משבעת מינים יאמר - העץ ועל פרי העץ:

ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל הר ציון משכן כבודך. ועל מזבחך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה ובברכה עליה בקדשה ובטהרה: בשבת: ורצה והחליענו ביום השבת הזה: כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך ה' אלהינו על הארץ: ועל המחתה ועל הפלפלה: ועל פרי הגפן: ועל הפרות: ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, על: של א"י אומר: ועל מחנתה ועל כלכלתה: של א"י אומר: ועל פרי גפנה: של א"י אומר: ועל פרותיה: ברוך אתה ה', על הארץ ועל: המחתה ועל | הפלפלה | פרי הגפן | הפרות | של א"י אומר: ועל | מחנתה | פרי גפנה | פרותיה |

הלכות טו' בשבט

טו' בשבט נקרא במשנה ראש השנה לאילנות, לענין ספירת השנים לנטע רבעי ולענין מעשרות. למרות שחז"ל לא הזכירו יום זה כיום חג, מצאנו בכתבי הראשונים והגאונים שנהגו ביום זה כיום חג ונהגו לומר תפילות ופיוטים מיוחדים ליום זה. בקהילות ספרד שומעים על מנהג זה בשנת של"ט. ומזכירו בספר "עבור שנים" רבי יששכר בן שושן זצ"ל מחכמי מרוקו שהתישב בצפת בתקופה ההיא, וכך הוא כתב: "יום טו' בשבט ר"ה לאילנות, לכך אין בו נפילת אפיים בתפלה ולא מתעניין בו, והאשכנזים יצ"ו נוהגין להרבות בו במיני פירות אילנות לכבוד שמו של יום". ומני אז השתרו מנהגי טו' בשבט בקרב יהדות ספרד אשר הוציאו בעבורו ממון רב וכבדוהו בהדלקת נרות, בשירים ובתשבחות וכמיהה לארץ ישראל.

א. טו' בשבט הוא ראש השנה לאילנות לענין ערלה ולתרומות ומעשרות. אין אומרים בו תחנון, כי שמחת האילן משפיעה על שמחת האדם - "כי האדם עץ השדה" (עין שולחן ערוך קלא"א, ו).

ב. נחלקו הדעות אם אומרים תחנון במנחה שלפניו (עין פר"ח) ונהגו לא לומר תחנון גם במנחה שלפניו (עין משנה ברורה ס"ק לב וכף החיים ס"ק קא).

ג. יש נוהגים ללמוד בליל טו' בשבט בסדר "פרי עץ הדר". ויש נוהגים להרבות בלימוד ענייני מעלת פירות הארץ ומעלת ארץ ישראל הכל לפי הלומדים וכפי הזמן.

ד. נוהגין להרבות באכילת פירות האילן בליל וביום טו' בשבט, ומשתדלים שיהיו מהפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל. (עין מג"א קלא"ס טז, כף החיים ס"ק צז משנ"ב ס"ק לא).

ה. עדיף לאכול מפירות שגדלו בארץ ישראל ולברך עליהם תחילה אם הם מאותו סוג של פירות חו"ל (עין בן איש חי מטות ואחרונים). יש לבדוק את הפירות מתולעים ושאר מזיקים.

ו. יש להקפיד במיוחד ביום זה על הברכות שמברך על הפירות שיהיו כדיון, והיו במונות הלב, כיון שבהם מביא האדם ברכה לפירות האילן. (עין ראש השנה טז ורש"י שם).

ז. כשמברך על הפירות יברך על הפרי החשוב ביותר קודם אם רוצה לאכול ממנו, והחשוב הוא זה הכתוב קרוב ביותר למילה "ארץ" בפסוק "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש". ולכן הסדר הוא: לחם לסוגיו, עוגות, יין, זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון, שאר פירות העץ, פירות האדמה, ברכת "שהכל", ברכת הריח. אחרי הברכה כנ"ל - אין חשיבות לסדר האכילה.

ח. יתפלל בטו' בשבט על אתרוג מהודר לסוכות. (עין לשון חכמים ח"א לח).

ט. מי שקנה פירות לא מעושרים שחנטו קודם טו' בשבט וקנה פירות נוספים שחנטו אחר טו' בשבט וגם הם אינם מעושרים - אינו יכול להפריש מפירות אלו על אלו וישאל שאלת חכם.

י. סדר הברכות נקרא במלים "מגע אש": מזונות - "המזיצי" "מזונות". גפן - ברקה על יין. עץ - ברקה על פרי העץ משבעת המינים או פרי העץ אחר אם אין משבעת המינים (ולרמב"ם תמיד מברך על פרי שחביב עליו). אדמה - ברקה על פרי אדמה משבעת המינים או אחר. שהכל - ברקה על מים ונדומה או ברקה על דבר שאינו יודע ברקתו. אם יש לפניו עוגה ויין - קדם יברך "מזונות" על העוגה ואחר כך "הגפן" על היין. אם יש יין וזית או תמר יברך קדם על היין ואחר כך "העץ".

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עזר בן עישה. תקוה בת עזיזה. אלגרה ב' גאן. אסתר בת זוהרה. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אליה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להתחת נעדרה עז"ל ושבויי ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כין, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ג יוסף וצוק"ל. הגר"מ אליהו וצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יענה. סופר מנחם. אליהו קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירה. נדיר נחום. נסים סך. רובי צעדי. יצחק בן מול מורדכי. מרדכי ומשה מורדכי. ישראל אברהם נתן. אברהם אודיון. מרדכי צאני. ראובן אלון בן נסים. יצחק ועמרם אטיאם. ר' חיים אהונתה. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו מייטוס. דוד חוביג. דוד גרוסברג. ויאל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורדכי. יצחק ושמחה אילון. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאח אסטרונג. נדירה שמעון. מנירה לוי. ליט שבת. אסתר בת תרא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דניס פונטיק. אליה בת פריחה. תרצה זיגדון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליח. אליהו אדרי. נסים מלי מרים וענונו. עזיזה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מוג'ו. לואיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אויליא. יוכבד ועקנין. עישה דהן. ברכה סופר. רותי אטל. סבטלנה בת אולנה. אסתר איבני. כמיסה דידי. כמיסה כהן. אליס טובול. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסינובר ז"ל. ולע"נ הנספים בשווא ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציפיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לענין בעלון זה בשעת התפילה